

УДК 378.14

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.85.20>**М. О. Князян**доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри французької філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова**С. П. Гвоздїй**доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри здоров'я людини та цивільної безпеки,
керівник навчального відділу, координатор з питань ліцензування та кредитації
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ТЕХНОЛОГІЇ МУЛЬТИМЕДІА В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У статті розглядається проблема впровадження технологій мультимедіа в процес професійної освіти майбутніх учителів та підготовка студентів до застосування цих технологій протягом практичної діяльності на базі загальноосвітньої школи.

Технологія мультимедіа інтегрує такі різноманітні засоби подання матеріалу, як-от тексти, відео фрагменти, аудіо записи, анімацію, при цьому спостерігається активна взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу. На основі проведеного аналізу технологій мультимедіа маємо змогу сформулювати пропозиції щодо виокремлення їхніх функцій. Серед загальних функцій доцільно назвати такі основні, як-от гуманізація та демократизація навчального процесу; індивідуалізація та диференціація методів; візуалізація та систематизація інформації; акцентування уваги на найважливіших питаннях; розвиток уваги, мислення, пам'яті; активізація комунікативної взаємодії між учителями та школярами; критичний аналіз матеріалу; створення пізнавального інтересу; актуалізація творчих можливостей особистості. До професійно спрямованих функцій відносимо такі, як-от проектування та презентація фрагментів педагогічної діяльності; активізація професійної творчості студентів; інноватизація викладання; розвиток умінь узагальнювати результати; актуалізація вмінь презентації цікавого учням контенту уроків; формування здатності працювати в команді; активізація абстрактного, критичного, аналітичного мислення; розвиток здатності аналізувати потенціал технологій мультимедіа щодо кожної навчальної дисципліни; формування вмінь оцінювати позитивний ефект технологій мультимедіа; актуалізація вмінь узгоджувати ці технології з іншими інноваціями. Має сенс систематизувати етапи діяльності з використання технологій мультимедіа, виокремлюючи початковий (застосування технологій з метою формування компетентностей майбутніх фахівців) та продуктивний (самостійна розробка здобувачами вищої освіти уроків, їхніх фрагментів, систем вправ та завдань з упровадженням технологій мультимедіа задля ефективного формування знань та вмінь у школярів).

Такий підхід дозволив досягти програмних результатів навчання, формування компетентностей студентів, підготувати майбутніх учителів до використання технологій мультимедіа у педагогічній діяльності.

Ключові слова: технологія, мультимедіа, професійна, підготовка, майбутній, учитель, компетентність, творчий, завдання.

Постановка проблеми. Серед важливих проблем сучасної вищої освіти є забезпечення професійної підготовки фахівців, яка б відрізнялася системністю, динамічністю, діалогічністю, активізувала когнітивні вміння студентів, їхнє абстрактне мислення, інтелектуально-пізнавальну мотивацію, прагнення продовжувати освіту й розвивати власний особистісно-професійний потенціал в поза аудиторний час. Сьогодні перед викладачами стоїть завдання використання таких технологій, насамперед технологій мультимедіа, які дозволяють максимально ефективно забезпечити розв'язання окреслених проблем.

Вирішення цих питань пов'язане з такими значущими науково-практичними завданнями, як-от суб'єктивізація позиції здобувача вищої освіти, забезпечення готовності брати участь у науковій діяльності, спрямованій на підвищення якості навчання, виховання й розвитку учнів, формування здатності майбутніх учителів компетентно, творчо вирішувати складні проблемні ситуації в професійній діяльності, виявляючи ініціативність, організованість, відповідальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Маємо змогу зазначити такі аспекти, дотичні до розкриття зазначеної проблеми: висвітлення сут-

ності готовності майбутніх учителів іноземних мов та зарубіжної літератури до застосування технологій мультимедіа (М. Князян, В. Силантьєва, Л. Гринько), характеристика методів формування цієї готовності (М. Князян, А. Млинчик, В. Силантьєва) [1; 2].

Утім визначення функцій цих технологій, потенціалу їхніх методів у професійній підготовці майбутніх учителів вимагає більш глибокого дослідження.

Мета статті – дослідити технології мультимедіа в професійній підготовці майбутніх учителів. Завдання статті – розкрити функції технологій мультимедіа, висвітлити етапи (початковий, продуктивний) професійної підготовки майбутніх учителів до впровадження цих технологій, навести приклади творчих завдань відповідно до кожного з визначених етапів.

Виклад основного матеріалу. Насамперед слід зазначити, що технологія мультимедіа в освітньому процесі дозволяє інтегрувати різні засоби репрезентації інформації (тексти, відео фрагменти, аудіо записи, анімацію), відтворення різних середовищ, забезпечуючи активну інтеракцію між педагогом та тими, хто навчається.

Аналіз потенціалу технологій мультимедіа в професійній підготовці майбутніх учителів дозволяє виокремити два види їхніх функцій – загальних та професійно спрямованих.

До основних загальних функцій технологій мультимедіа, які реалізуються в освітньому процесі на будь-якому рівні, відносимо такі, як-от гуманізація та демократизація навчально-виховного процесу; індивідуалізація та диференціація методів та методичних прийомів навчання відповідно до індивідуального розвитку та підготовки тих, хто навчається; візуалізація навчального матеріалу; систематизація інформації; акцентування уваги на найважливіших питаннях за темою заняття; розвиток уваги, мислення, пам'яті; активізація комунікативної взаємодії між усіма учасниками навчального процесу; критичний аналіз матеріалу; створення пізнавального інтересу до змісту уроку / заняття, прагнення поглиблено вивчати певні питання навчального матеріалу; актуалізація творчих сил та можливостей особистості.

До функцій, що віддзеркалюють особливості професійної підготовки майбутніх учителів, включаємо такі: проектування та презентація фрагментів педагогічної діяльності; активізація професійної творчості студентів; інноватизація викладання навчальних дисциплін з використанням технологій мультимедіа; розвиток умінь узагальнювати результати вирішення складних практичних проблем та доносити цю інформацію широкій спільноті; актуалізація вмінь пошуку, створення та подання такого контенту уроків, що максимально зацікавлював би учнів, формувалася у них бажання

розширяти власні знання у вільний від навчання час; формування здатності працювати в команді; активізація абстрактного, критичного, аналітичного мислення; розвиток здатності аналізувати дидактичний, виховний та розвивальний потенціал технологій мультимедіа в контексті певної навчальної дисципліни; формування вмінь оцінювати тривалість корисного ефекту від застосування технологій мультимедіа; актуалізація вмінь узгоджувати впровадження цих технологій з іншими нововведеннями на уроці.

Наголосимо, що діяльність з упровадження технологій мультимедіа в процес професійної підготовки майбутніх учителів була систематизована за такими основними етапами (початковому та продуктивному): на початковому етапі студентам були запропоновані технології мультимедіа задля формування у них інтегральної, загальних та спеціальних компетентностей відповідно до освітньої-професійної програми, за якою здійснюється підготовка у закладі вищої освіти; на продуктивному етапі майбутні педагоги були зорієнтовані на те, щоб самостійно спроектувати уроки з використанням цих технологій, розробити власні методичні прийоми у форматі деяких з них, репрезентувати їх на заняттях з методики викладання навчальної дисципліни та впровадити протягом виробничої (педагогічної) практики.

Такий підхід дозволив забезпечити достатньо повне ознайомлення майбутніх учителів з потенціалом технологій мультимедіа, специфікою кожної з них, засобами, методами, оцінити можливості задля досягнення максимального навчально-виховного результату.

Отож для впровадження технологій мультимедіа був обраний курс іноземної мови, що викладається на факультетах філологічної спрямованості як обов'язковий освітній компонент циклу фахової та практичної підготовки («Перша іноземна мова», «Друга іноземна мова») вибіркового компонент («Третя іноземна мова»), на інших факультетах – як обов'язковий освітній компонент циклу фахової та практичної підготовки («Іноземна мова за професійним спрямуванням»).

Так, здобувачам вищої освіти в процесі викладання саме французької мови були запропоновані технології «Apprendre le français avec TV5MONDE», «Enseigner le français avec TV5MONDE», «Parlons français, c'est facile» (TV5MONDE), «Bonjour de France», «Les Zexperts», «Ciel Bretagne» [3-8].

Наприклад, технологія мультимедіа «Apprendre et enseigner le français avec TV5MONDE» [3; 4] викликала зацікавленість здобувачів вищої освіти в тому, що вона діє за допомогою сукупності інструментів, сервісів та ресурсів, котрі дозволяють використовувати численні відео, аудіо матеріали, розроблені експертами вправу до них, а також створювати самостійно методичні прийоми інте-

ріоризації певного навчального матеріалу й пропонувати його іншим користувачам у форматі цієї технології.

Наголосимо, що «*Parlons français, c'est facile!*» від TV5MONDE [5] представляє різноманітні матеріали, котрі сприяли розширенню мовної та комунікативної компетентностей майбутніх учителів. Усю інформацію класифіковано згідно з розділами «Вебдокументи», «Майстерні», «Ігри», «Тест» тощо.

Технологія «*Bonjour de France*» [6] також була ефективною в оволодінні здатністю спілкуватися іноземною мовою. Окрім цього у здобувачів вищої освіти формувалися вміння працювати в команді та автономно, застосовувати набути знання в практичних ситуаціях; що було можливим завдяки тому, що ця технологія мультимедіа функціонує у якості своєрідного інтернет-журналу, який містить широкий спектр форм та методів навчальної діяльності, насамперед тести, вправи, ігри, методичні картки для викладачів французької мови як іноземної. Студенти використовували такі категорії окресленої технології: «Грамматика французької мови», «Аудіювання», «Розмовляти французькою», «Словник французької мови», «Методичні картки», «Вправи на відмінювання дієслів», «Ідіоматичні висловлювання». Неабиякий інтерес у студентів викликали категорії «Вивчення французької мови в ігровій формі» та «Країнознавство Франції».

Поряд з цим у контексті технології «*Les Zexperts: au service du FLE*» [7] відображені схожі розділи (наприклад, «Грамматика», «Ігри», «Спілкування», «Розуміння усного мовлення», «Тести»); підкреслимо, що матеріал та методичні прийоми, котрі були застосовані у контексті цих розділів, значно актуалізували пізнавальну мотивацію студентів, здатність до колективного обговорення проблем, індивідуальної та командної діяльності, підвищили якість володіння франкомовним усним та письмовим мовленням.

Характеризуючи іншу потужну технологію, а саме «*Ciel Bretagne*» [8], слід зазначити, що вона пропонує окремі програми для викладачів французької мови, як і програми для розвитку мовних знань та мовленнєвих умінь для представників різних спеціальностей, заняття з французької мови як іноземної для дорослих та молоді. «*Ciel Bretagne*» презентує такі категорії вправ з французької мови, як, наприклад, вправи для підготовки до екзаменів з ділової французької мови. Сприяли розвитку загальних та спеціальних компетентностей також ігри, запропоновані у форматі цієї технології.

До того ж у ході викладання іноземних мов нами використовувалися технології мультимедіа, як-от Canva, Flipgrid, Kahoot, LearningApps, Padlet, Wordwall [9-14] та інші, що сприяло створенню

інтересу до вивчення мов, усвідомлення пріоритетності володіння декількома іноземними мовами задля професійного зростання й досягнення високої конкурентоспроможності. Спостерігалася актуалізація здатності самостійно оволодівати сучасними знаннями, здійснювати пошук та аналіз інформації з різних джерел, виявляти проблеми в педагогічній діяльності та вирішувати їх, працювати як автономно, так і в команді однодумців, застосовуючи отримані знання у нових практичних ситуаціях.

Натомість на продуктивному етапі з метою формування здатності здобувачів вищої освіти використовувати технології мультимедіа було запропоновано виконати серію творчих завдань, котрі передбачали прогнозування можливостей окреслених вище технологій у формуванні знань та вмінь учнів згідно з темою та завданнями уроку / уроків, розробку конкретних методичних прийомів, тестів для перевірки володіння мовними знаннями, усним та письмовим видами рецепції та продукування іншомовного мовлення.

Наприклад, Canva є сервісом для графічного дизайну, що дозволяє майбутнім учителям, як і вчителям-практикам урізноманітнювати візуалізацію змісту дидактичних матеріалів, представляючи не лише правила формування та вживання граматичних форм, але також і блоки лексичних одиниць, стратегій усного та письмового мовлення [9]. Оскільки цінність цієї технології, на нашу думку, полягає саме в можливості самостійної розробки якихось зображень, студенти отримали творче завдання візуалізувати правила формування жіночого роду іменників та прикметників у французькій мові.

Значний інтерес у здобувачів вищої освіти викликала й технологія Flipgrid, котра передбачає розміщення відео інформації обсягом від 15 до 90 секунд [10]. Дидактичний потенціал Flipgrid у аспекті вивчення іноземної мови полягає й у тому, що функції цієї технології, а саме «Живий журнал», «Літній огляд книг і фільмів», «Створення мініпроектів», «Блиць-репортажі» дозволяють майбутнім учителям розробити цілісну систему самостійних завдань для учнів за кожною з них. Наприклад, у форматі «Літній огляд книг і фільмів» студентам слід було підібрати для школярів книги й фільми, котрі вони мали прочитати та переглянути на літніх канікулах; до того ж розробити завдання для школярів з визначенням чіткої послідовності дій з аналізу змісту, подій, персонажів, характеристики їхніх якостей, поведінки й діяльності. Зацікавленість у учнів викликало завдання на висловлення власної критичної оцінки того, про що йдеться у книзі або фільмі.

Не менш дидактично потужною у створенні пізнавальної мотивації, формування когнітивних умінь, виховання особистісних якостей учнів була впроваджена студентами технологія мультиме-

діа Kahoot, котра дозволяє проводити в аудиторний та поза аудиторний час дидактичні ігри, конкурси, вікторини, тести [11]. Майбутні вчителі були спрямовані на те, щоб з використанням режиму *Flashcards*, який передбачає відповіді на запитання без вибору одного з декількох варіантів, розробити конкурси на інтеріоризацію лексичних одиниць учнів за темою уроку. Натомість, оскільки така функція цієї технології, як-от *Practice* дозволяє обирати правильну відповідь з декількох, не лімітуючи термін виконання завдання, майбутні педагоги мали виконати творче завдання з розробки плану-конспекту уроку із застосуванням тестів такого типу. Окрім того здобувачі вищої освіти були зорієнтовані й на те, щоб утворити серію ігор з актуалізації лексичних знань учнів за темами, дотичних до особистої та освітньої сфер, наприклад, «Моя сім'я», «Мій дім», «Моя школа», «Мій робочий день», «Мій вихідний день».

Слід підкреслити, що найбільший інтерес студенти виявили до впровадження технології мультимедіа *LearningApps*, яка представляє не лише багатий спектр вправ, розроблених досвідченими вчителями-практиками, але й дозволяє здобувачам вищої освіти самостійно розробляти та зберігати на цій платформі власні колекції вправ за різною тематикою для учнів будь-якого віку [12]. Серед творчих завдань, що були рекомендовані майбутнім учителям, зацікавлення у них викликали ті, що спонукали до розробки системи вправ з оволодіння вміннями в аудіюванні та діалогічному говорінні.

У свою чергу *Padlet* є віртуальною стіною, до якої викладач додає відео інформацію (фото, таблиці, схеми, файли, посилання на джерела в мережі Інтернет) [13]. Цінність цієї технології мультимедіа полягає в тому, що її мають змогу наповнювати цікавим відеоматеріалом також і учні. Отож, виходячи зі специфіки зазначеної технології, майбутнім учителям було запропоновано розробити різні онлайн-дошки для викладання лексики відповідно до теми певного уроку у початкових, середніх та старших класах загальноосвітньої школи.

Не менш дидактично значущою у підготовці студентів до педагогічно-професійної діяльності були творчі завдання з використання технології *Wordwall*, котра пропонує декілька шаблонів, наприклад: «Випадкове колесо», «Знайти пару», «Порівняти», «Відкрити поле», «Пошук слів» тощо [14]. Отже студенти мали на меті розробити фрагменти уроків, використовуючи окреслену технологію задля формування різних видів мовних знань (граматичних, лексичних) та мовленнєвих умінь (в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі). Наголосимо, що такий підхід дозволив створити пізнавальну мотивацію в учнів, розширити їхні знання, застосовуючи їх у різноманітних контекстах, актуалізуючи іншомовне мовлення відпо-

відно до ситуації спілкування у форматі змагання, потреби дати якомога правильну відповідь, прагнення здобути перемогу.

Висновки і пропозиції. Отже технологія мультимедіа інтегрує такі різноманітні засоби подання матеріалу, як-от тексти, відео фрагменти, аудіо записи, анімацію, при цьому спостерігається активна взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу. На основі проведеного аналізу технологій мультимедіа маємо змогу сформулювати пропозиції щодо виокремлення їхніх функцій: загальних (гуманізація навчання; індивідуалізація та диференціація методів; візуалізація та систематизація інформації; розвиток уваги, мислення, пам'яті; активізація комунікативної взаємодії; критичний аналіз матеріалу; підтримка пізнавального інтересу; актуалізація творчих сил особистості) та професійно спрямованих (проекування та презентація фрагментів педагогічної діяльності; інновацізація процесу викладання; створення цікавого контенту; формування здатності працювати в команді; активізація абстрактного, критичного, аналітичного мислення; формування вмінь оцінювати корисний ефект технологій мультимедіа тощо). Пропонуємо також систематизувати етапи діяльності з використання технологій мультимедіа, виокремлюючи початковий (застосування технологій з метою формування компетентностей майбутніх фахівців) та продуктивний (самостійна розробка здобувачами вищої освіти уроків, їхніх фрагментів, систем вправ та завдань з упровадженням технологій мультимедіа задля ефективного формування мовних знань та мовленнєвих умінь учнів). Такий підхід дозволив, з одного боку, досягти з використанням технологій мультимедіа програмних результатів навчання, сформулювати загальні та спеціальні компетентності майбутніх учителів, з іншого боку, підготувати їх до використання цих технологій в професійно-педагогічній діяльності з метою результативного формування в учнів мовної та комунікативної компетентностей. Перспективи дослідження передбачають розробку цілісної системи формування готовності майбутніх педагогів до застосування технологій мультимедіа в освітньому процесі загальноосвітньої школи.

Список використаної літератури:

1. Князян М. О., Силантьєва В. І., Гринько Л. В. Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов та зарубіжної літератури до застосування технологій мультимедіа. *Наукові інновації та передові технології*. (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). 2023. № 1(15). С. 364-373. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1\(15\)-364-373](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1(15)-364-373)

2. Князян М. О., Силантьєва В. І., Млинчик А. В. Дослідницька діяльність як метод формування у бакалаврів та магістрів філології готовності до застосування технологій мультимедіа. *Актуальні питання у сучасній науці*. (Серія «Історія та археологія», Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка»). 2023. № 1(7). С. 386-396. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-1\(7\)-386-396](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-1(7)-386-396)
3. Apprendre le français avec TV5MONDE. <http://apprendre.tv5monde.com>.
4. Enseigner le français avec TV5MONDE. <http://enseigner.tv5monde.com>.
5. Parlons français, c'est facile! <http://parlons-francais.tv5monde.com/webdocumentaires-pour-apprendre-le-francais/p-1-lg0-Accueil.htm>.
6. Bonjour de France. <http://www.bonjourdefrance.com/>
7. Les Zexperts : au service du FLE. <https://leszexpertsfle.com>.
8. Ciel Bretagne. Режим доступу: <http://www.ciel.fr>.
9. Canva. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Canva#:~:text=Canva>
10. Flipgrid. <https://www.youtube.com/watch?v=L6cNUKSW>
11. Kahoot. <https://buk.com.ua/news/shcho-take-kahoot-i-chomu-yoho-var-to-sprobuvaty-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>
12. LearningApps. <https://www.youtube.com/watch?v>
13. Padlet. <https://sites.google.com/site/ucnivskijproekt/instrukcii>
14. Wordwall <https://wordwall.net/uk/community/wordwall>

Kniazian M., Gvozdi S. Multimedia technologies in professional training of future teachers

The article examines the problem of introducing multimedia technologies into the process of professional education of future teachers and preparing students for the use of these technologies during practical activities on the basis of a secondary school.

Multimedia technology integrates various means of presenting material, such as texts, video fragments, audio recordings, animation, while active interaction is observed between all participants of the educational process. Based on the analysis of multimedia technologies, we are able to formulate proposals for highlighting their functions. Among the general functions, it is expedient to mention the main ones, such as humanization and democratization of the educational process; individualization and differentiation of methods; visualization and systematization of information; focusing attention on the most important issues; development of attention, thinking, memory; activation of communicative interaction; critical analysis of the material; creation of interest; actualization of creative possibilities. Professionally oriented functions include the following: design and presentation of fragments of pedagogical activity; activation of students' professional creativity; development of the ability to generalize results; presentation of interesting content; formation of the ability to work in a team; activation of abstract, critical, analytical thinking; development of the ability to analyze the potential of multimedia technologies in relation to each academic discipline; formation of skills to evaluate the effect of multimedia technologies; actualization of skills to coordinate these technologies with other innovations. It makes sense to systematize the stages of activity in the use of multimedia technologies, distinguishing the initial (application of technologies for the purpose of forming the competences of future specialists) and productive (independent development lessons, their fragments, systems of exercises and tasks with the introduction of multimedia technologies for the effective formation of knowledge and skills in schoolchildren).

Such an approach made it possible to achieve program learning results, the formation of students' competencies, and to prepare future teachers for the use of multimedia technologies in pedagogical activities.

Key words: technology, multimedia, professional, training, future, teacher, competence, creative, task.